

INSTELLINGSBESLUIT COMMISSIE OPSLAG EN BESCHIKBAARHEID VAN DATA VOOR ONDERZOEK

Het bestuur van de KNAW besluit tot het instellen van de commissie 'Opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek', hierna te noemen 'de commissie', op basis van de volgende overwegingen:

- Over de volle breedte van de wetenschap is een ontwikkeling gaande om onderzoeksdata beter beschikbaar te maken voor hergebruik volgens de FAIR-principes (*Findable, Accessible, Interoperable, Reusable*).
- Onderzoekers op verschillende organisatieniveaus en vanuit verschillende subsidievoorwaarden worden geconfronteerd met uiteenlopende beleidsmaatregelen en faciliteiten die de opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek moeten stimuleren en ondersteunen. Een breed gedeelde bevinding is dat dergelijke initiatieven veelal tot meer kosten en/of meer werk voor de onderzoekers leiden zonder dat duidelijk is wat en voor wie de opbrengsten zijn. Dit maakt advisering door de KNAW over dit onderwerp bijzonder urgent.
- De KNAW organiseerde op 4 december 2018 een expertbijeenkomst waarvan de conclusie was dat het gewenst is dat de KNAW advies uitbrengt om meer helderheid en structuur te brengen in de discussie rondom het verbeteren van de opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek. Een samenvatting van de bijeenkomst is toegevoegd als bijlage.
- De KNAW wil in het implementatieproces van het Nationaal Plan Open Science (NPOS), dat de KNAW begin 2017 medeondertekende, de stem van de onderzoeker laten horen.
- De KNAW wil bevorderen dat Nederland een voortrekkersrol speelt in de internationale ontwikkeling naar het beter beschikbaar maken van data voor hergebruik en actief bijdraagt aan internationale initiatieven - zoals de European Open Science Cloud (EOSC) - die als doel hebben deze ontwikkeling te ondersteunen en stimuleren. Daarbij dient het perspectief van de onderzoeker centraal te staan.

Artikel 1. Taakopdracht

De commissie verricht haar werkzaamheden vanuit het perspectief van de onderzoeker. Het advies heeft als doel helderheid en structuur te brengen in de discussies rondom het verbeteren van de opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek teneinde te komen tot een gecoördineerde en nationale aanpak en een internationale voortrekkersrol.

De commissie heeft twee taken:

1. Uitvoeren van een brede verkenning naar de mogelijkheden om onderzoeksdata beter beschikbaar te maken voor onderzoek en duurzaam op te slaan.
2. Voorbereiden van een KNAW-advies met concrete suggesties om deze mogelijkheden uitvoerbaar te maken in verschillende wetenschapsgebieden.

1.1. Verkenning

De eerste taak is het uitvoeren van een brede verkenning. De volgende vragen kunnen daarbij leidend zijn:

1. Wat zijn redenen voor onderzoekers om onderzoekdata op te slaan en beschikbaar te stellen? Wat zijn redenen om dat niet te doen? Zijn er verschillen tussen wetenschapsgebieden en onderzoeksmethoden? Zijn er wetenschapsgebiedsdoorsnijdende overwegingen?
2. Welke onderzoekdata dienen onderzoekers wel/niet te bewaren, hoe lang en in welke vorm, en wie bepaalt dat?

3. Welke onderzoeksdata zouden beschikbaar moeten zijn voor gebruik door onderzoekers, en wie bepaalt dat?
4. Welke onderzoeksdata zouden beschikbaar moeten zijn voor gebruik door niet-academische partijen en wie bepaalt dat? In hoeverre profiteren private partijen en overheidsinstanties van onderzoeksdata die onderzoekers met hen delen, en welke voorwaarden en verantwoordelijkheden hangen daarmee samen?

De verkenning brengt meer helderheid en structuur in de wetenschaps-brede ontwikkeling om onderzoeksdata beter beschikbaar te maken voor onderzoek en duurzaam op te slaan.

1.2. Advies

De tweede taak is het voorbereiden van een KNAW-advies. Daarin kan de commissie beziën welke overeenkomsten en verschillen er zijn tussen de wetenschapsgebieden, en welke generieke nationale en/of internationale data-infrastructuur, ondersteuning en richtlijnen onderzoekers nodig hebben. Aspecten zoals eigenaarschap, taakverdeling, bekostiging, opleiding van onderzoekers, wettelijke eisen, rol van uitgevers en de waardering voor het herbruikbaar maken van onderzoeksdata voor onderzoek kunnen hierbij van belang zijn.

1.3. Werkwijze

Voor de verkenning baseert de commissie zich mede op een of meer te organiseren oriënterende bijeenkomsten die de basis leggen voor een inventarisatie van wensen van een aantal wetenschapsgebieden ten aanzien van de opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek. Daarnaast kan een bijeenkomst reeds bestaande nationale en internationale data-initiatieven vanuit de wetenschap en het bedrijfsleven in beeld brengen.

Voor het advies baseert de commissie zich mede op een of meer te organiseren expertbijeenkomsten. De commissie biedt het conceptadviesrapport aan het bestuur aan vóór 1 juli 2020.

Het adviesrapport wordt opgesteld in het Engels.

Artikel 2. Samenstelling en instellingsduur

Tot commissielid worden op persoonlijke titel benoemd:

Voorzitter van de commissie:

- Prof. dr. Frank den Hollander, Kansrekening, UL

De overige leden van de commissie:

- Prof. dr. Dorret Boomsma, Biologische psychologie, VUA
- Prof. dr. Antal van den Bosch, Taalbeheersing van het Nederlands, RU, en directeur Meertens Instituut
- Prof. dr. Inald Lagendijk, Computer science, TUD
- Prof. dr. Ariana Need, Sociologie en overheidsbeleid, UT
- Prof. dr. Julia Noordegraaf, Digitaal erfgoed, UvA
- Prof. dr. Frits Rosendaal, Klinische epidemiologie, LUMC
- Dr. Morris Swertz, adjunct-hoogleraar Genomics Coordination Center, UMCG
- Prof. dr. Jeannot Trampert, Geofysica, UU

De commissie wordt ingesteld tot uiterlijk medio 2020.

Als portefeuillehouder namens het bestuur treedt op prof. dr. Maarten Prak.

Vanuit het bureau van de KNAW ondersteunt dr. Ans Vollering de commissie.

Artikel 3. Integriteit en kwaliteit

De commissieleden hebben voorafgaand aan de eerste vergadering van de commissie kennis genomen van de *Code ter voorkoming van oneigenlijke beïnvloeding door belangenverstrengeling* en dit in een schriftelijke verklaring bevestigd. De commissieleden hebben kennis genomen van de *Handleiding adviezen KNAW*, die op 18 september 2017 is vastgesteld door het bestuur. Van

het in deze handleiding beschreven beleid voor beoordeling van het conceptadvies wordt niet afgeweken.

Artikel 4. Werkplan

De commissie stelt een werkplan op met haar werkwijze en de communicatie- en implementatiestrategie.

Artikel 5. Reiskostenvergoeding

De KNAW keert aan de commissieleden een reiskostenvergoeding uit, maar geen andere vergoedingen.

Artikel 6. Geheimhouding

De leden van de commissie nemen geheimhouding in acht ten aanzien van alle informatie die hun bij de uitvoering van dit besluit ter ore komt en waarvan vermoed kan worden dat deze vertrouwelijk is.

Aldus vastgesteld door het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen op 26 februari 2019 te Amsterdam.

Namens het bestuur van de KNAW,

Mr. Mieke Zaanen
Algemeen Directeur van de KNAW.

BIJLAGE. SAMENVATTING EXPERTBIJeenKOMST 4 DECEMBER 2018

Opgesteld door de voorbereidingscommissie expertbijeenkomst 'Opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek', bestaande uit Frank den Hollander, Kees Aarts, Anna Akhmanova, Antal van den Bosch en Frits Rosendaal. Commissie-ondersteuning door Hanneke van Doorn en Ans Vollering.

Doel van de expertbijeenkomst

Op verzoek van het bestuur van de KNAW heeft de voorbereidingscommissie in de expertbijeenkomst op 4 december 2018 verkend welke focus een KNAW-advies zou moeten hebben om van zo groot mogelijke toegevoegde waarde te zijn in het implementatieproces van het Nationaal Plan Open Science (NPOS), dat de KNAW begin 2017 medeondertekende.

Het onderwerp opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek roept veel en diverse vragen op. Dit zijn zowel praktische als meer principiële vragen. Tijdens de KNAW-expertbijeenkomst heeft de voorbereidingscommissie zich gericht, vanuit het perspectief van de onderzoeker, op de meer principiële vragen. Deze insteek past goed bij de KNAW.

Het doel van de bijeenkomst was om te bepalen of de KNAW zou moeten adviseren over dit onderwerp, en zo ja, welke probleem- of vraagstelling(en) centraal zou(den) moeten staan in de taakomschrijving van de KNAW-commissie die het advies zal voorbereiden. Tijdens de expertbijeenkomst ging het dus niet om (een aanzet tot) antwoorden op vragen maar om het formuleren van de hoofdvragen.

Aanpak tijdens de expertbijeenkomst

Voorafgaand aan de expertbijeenkomst ontvingen de deelnemers een discussienotitie met enkele voorlopige hoofdvragen die in een advies geadresseerd zouden moeten worden. Dagvoorzitter Frank den Hollander opende de bijeenkomst met een korte inleiding. Aansluitend volgden ter inspiratie drie korte *itches* door Dorret Boomsma (VU), Femius Koenderink (AMOLF) en Karel Luyben (NPOS). Na een toelichting bij het huidige databeleid van NWO door Stan Gielen gingen de deelnemers uiteen in drie parallelsessies om de voorlopige hoofdvragen te bespreken. Vervolgens hebben de groepen hun bevindingen teruggekoppeld en volgde een plenaire concluderende discussie over de toegevoegde waarde van advisering door de KNAW en over de mogelijke probleem- of vraagstelling(en) voor de KNAW-commissie die het advies zal voorbereiden.

Aandachtspunten uit de plenaire concluderende discussie

Aan het einde van de bijeenkomst concludeerde dagvoorzitter Frank den Hollander dat er veel steun is voor een KNAW-advies over de opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek. De volgende aandachtspunten zijn meegegeven voor het adviestraject:

1. In het advies dienen de wetenschap en de onderzoeker centraal te staan. Daarbij is aandacht nodig voor zowel de principiële als de praktische aspecten waar de onderzoeker mee te maken heeft.
2. Er ligt een uitdaging recht te doen aan de verschillen tussen de wetenschapsgebieden en tegelijk werkbare gemeenschappelijke noemers te vinden.
3. Welke data bewaren we wel en welke niet? Voor hoe lang? Wie bepaalt dat? Wie is de eigenaar van de data? Wie deelt data wel en wie niet? In welke vorm? Soms kan opnieuw genereren van data een zinvolle oplossing zijn.
4. Wat is het nut van het delen van data? Wat zijn de voordelen en wat zijn de nadelen? Data 'delen' is iets anders dan data 'goed delen'. Hebben data een objectieve realiteit of zijn ze voortdurend aan aanpassing onderhevig?
5. Is een centrale faciliteit voor het archiveren van data een haalbare optie? Wie heeft de eindverantwoordelijkheid? Wat zijn hiervan de financiële aspecten en wat de verplichtingen voor de lange termijn? Het is zaak de rol van commerciële uitgevers kritisch te bezien.

6. Wat zijn de internationale aspecten en verantwoordelijkheden rond de opslag en beschikbaarheid van data waar onderzoekers mee te maken hebben? Hoe past een en ander in het overleg met andere landen?
7. Vanuit het perspectief van de onderzoeker dient er ook aandacht te zijn voor aspecten als beheer, wettelijke contouren, duurzaamheid, privacy, opleiding, en internationale inbedding. Ook dient een advies niet alleen vooruit te kijken, maar ook achterom, naar de data die er al zijn.
8. De rol van 'datastewards' dient beter te worden gepositioneerd. Zij dienen de onderzoeker van dienst te zijn en niet alleen de instelling. Ook hier moeten landelijke afspraken over worden gemaakt. Voor multidisciplinaire data is dit extra lastig.
9. De rol van de KNAW in dit proces wordt als positief gezien. De KNAW is bij uitstek geschikt om de positie van de wetenschap en de onderzoeker centraal te stellen. Dit is zeer welkom binnen de grote beleidsdiscussies die er thans rond data worden gevoerd. Het advies kan het debat rond data helpen structureren. Samenwerking met NWO en NPOS kan een verankering geven binnen de snelle ontwikkelingen rond data.
10. Het advies zou tevens aanleiding kunnen zijn tot het ontwikkelen van een 'handleiding' voor de onderzoeker hoe met data om te gaan in een breed perspectief. Dat kan met volle aandacht voor de specifieke wensen van het eigen wetenschapsgebied.